

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 95/2018-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. apríla 2018 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a Ladislava Orosza v konaní o prijatej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátom [REDACTED], advokátska kancelária, [REDACTED], vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010 po právoplatnosti nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010 po právoplatnosti nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015 p o r u š e n é b o l i .

2. [REDACTED] a [REDACTED] priznáva finančné zadost'učinenie každému v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré je im Okresný súd Piešťany p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Piešťany je p o v i n n ý uhradiť [REDACTED] a [REDACTED] [REDACTED] trovy právneho zastúpenia v sume 325,42 € (slovom tristodvadsaťpäť eur a štyridsaťdva centov) na účet ich právneho zástupcu [REDACTED], [REDACTED] [REDACTED], do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 95/2018-11 z 1. februára 2018 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] (ďalej aj „sťažovatelia“) vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Piešťany (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010 po právoplatnosti nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015.

Z podanej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa v napadnutom konaní okresného súdu domáhajú zvýšenia vyživovacej povinnosti proti [REDACTED], avšak predmetom konania je/bol aj návrh [REDACTED] na zníženie vyživovacej povinnosti. Napadnuté konanie okresného súdu bolo predmetom posúdenia aj ústavným súdom, ktorý

nálezom č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015, právoplatným 18. novembra 2015, vyslovil porušenie práv sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov a priznal sťažovateľom primerané finančné zadosťučinenie v sume 2 000 € každému a náhradu trov konania. Z obsahu podanej sťažnosti vyplýva, že v čase po právoplatnosti nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015 okresný súd vo veci samej rozhodol rozsudkom č. k. 9 P 81/2010-434 z 24. novembra 2016, ktorý však bol rozsudkom Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 24 CoP 36/2017-475 z 2. augusta 2017 v časti týkajúcej sa zvýšenia výživného pre sťažovateľov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] zrušený a predmetná vec vrátená okresnému súdu na nové konanie a rozhodnutie.

Postup okresného súdu v napadnutom konaní v čase po právoplatnosti nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015 sťažovatelia zhodnotili takto: „Okresný súd Piešťany od právoplatnosti vytýčil 5 pojednávaní a dňa 24.11.2016 rozhodol rozsudkom pod č.k. 9P/81/2010 - 338, ktorý bol dňa 02.08.2017 rozsudkom Krajského súdu Trnava, č.k. 24CoP/36/2017-475 zrušený vo výrokoch 1-4 a 6. Vec sa tým dostala opäť na začiatok, pričom od nálezom Ústavného súdu SR uplynulo tak ďalších 27 mesiacov bez právoplatného rozhodnutia, a tým odstránenia právnej neistoty. Postup Okresného súdu Piešťany ako celok, konanie ktoré trvá viac ako 7 rokov a 3 mesiace hodnotíme ako nesústredenú a neefektívnu činnosť.“ Podľa názoru sťažovateľov „... prietahy spôsobené a spôsobované Okresným súdom Piešťany spôsobujú a znásobujú stav právnej neistoty, nechť k zákonom a rezignáciu uplatňovať akokoľvek a kdekoľvek svojich práv. Nečinnosť súdu a najmä jeho neefektívna činnosť má vplyv i na zdravotný stav sťažovateľa v 1 rade vykonávaním nadčasov a pracovnej záťaže, keďže ide o samoživiteľku a všetky zvýšené náklady, výdavky a výživu detí (i keď plnoletých) musí uhrádzať a pokrývať viac ako 7 rokov výlučne sama. U všetkých sťažovateľov teda oprávnene prietahy spôsobované porušovateľom bez právoplatného ukončenia veci neustále vyvolávajú pocit beznádeje. Sťažovatelia sú dennodenne pod tlakom riešenia ich prežitia namiesto sústredenia sa na sústavnú prípravu na budúce povolanie, resp. trávenia voľného času a tak realizovať právo na súkromný a rodinný život a musia sa spoliehať na neistý a nepredvídateľný časový

horizont rozhodnutia porušovateľa vo veci výživného. Nečinnosť a neefektívna činnosť (vo veci o výživné pre maloleté deti, resp. plnoleté deti, ktoré nie sú schopné sa samostatne živiť, nakoľko sa sústavne pripravujú na svoje budúce povolanie, po právoplatnosti nálezu je možné kvantifikovať na 27 mesiacov ďalších prietáhov v konaní) opäť spôsobila a spôsobuje zbytočné prietahy v konaní vedenom pred Okresným súdom Piešťany a takto je stále porušované garantované právo podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR.“

Sťažovatelia v petite podanej sťažnosti navrhli, aby ústavný súd o ich sťažnosti takto rozhodol:

„I. Základné právo sťažovateľov v I. - III. rade, na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v zmysle čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru bolo postupom Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 9P/81/2010 po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 391/2015 - 23 zo dňa 20.10.2015 porušené.

II. Okresnému súdu Piešťany prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 9P/81/2010 konal bez ďalších prietáhov.

III. [REDAKOVANÉ] priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 2.000 €, ktorej ich je Okresný súd Piešťany povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

IV. [REDAKOVANÉ] priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 2.000 €, ktorej ich je Okresný súd Piešťany povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

V. [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 2.000 €, ktorému ich je Okresný súd Piešťany povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

VI. Okresný súd Piešťany je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia...“

Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania. Za okresný súd jeho predsedníčka listom sp. zn. Spr 136/18 z 5. marca 2018 a právny zástupca sťažovateľov zaujal stanovisko k predmetnému vyjadreniu okresného súdu listom z 19. marca 2018.

Predsedníčka okresného súdu vo vzťahu k postupu okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010 v podstatnom uviedla:

„S ohľadom na opísané skutočnosti ako aj rozpis úkonov vo veci po 20.10.2015 mám za to, že zo strany súdu k neprimeraným prietahom nedošlo. Súd konal vo veci v primeraných lehotách, vo veci aj opätovne rozhodol, avšak jeho rozhodnutie bolo z časti odvolacím súdom zrušené a vrátené na nové prejednanie a rozhodnutie, napriek tomu, že súd vykonal všetky dôkazy žiadané odvolacím súdom.

Vzhľadom na to, že predmetom konania je rozhodovanie o zvýšení výživného, súd musí vykonávať dokazovanie o všetkých nových skutočnostiach, ktoré sa v konaní priebežne objavajú, alebo ak na tieto účastníci poukážu, nakoľko posudzuje celé obdobie od podania návrhu až po vyhlásenie rozsudku a všetky podstatné okolnosti v zmene pomerov na strane detí, či rodičov, musí mať náležité preukázané, aby mohol o zvýšení výživného za celé toto obdobie rozhodnúť, pričom pri návrhoch nových dôkazov, tieto súd musí vykonať, a to aj bez návrhov účastníkov, ak tieto zistí.“

Právny zástupca sťažovateľov v liste z 19. marca 2018, ktorým reagoval na vyjadrenie predsedníčky okresného súdu z 5. marca 2018, skonštatoval:

„Obranu Okresného súdu Piešťany spočívajúcu v poukázaní i na vyťaženosť, ktoré by mali byť objektívnou príčinou spôsobujúcou prietahy v konaní, nemožno akceptovať. I podľa ustálenej judikatúry Ústavného súdu SR (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 52/99 alebo III. ÚS 17/02) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní. Personálne obsadenie súdu, jeho organizácia, vysoký počet vecí v príslušnom oddelení alebo optimalizácia súdnictva, teda nie sú dôvodmi pre ktoré by malo byť ospravedlnené, tolerované a ústavne udržateľné porušovanie základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR.

K rozpisu procesných úkonov uvádzame, že tieto po náleze Ústavného súdu zo dňa 20.10.2015, č.k. III. ÚS 391/2015-23 napĺňajú pojem neefektívnej činnosti najmä s poukazom na charakter konania, nakoľko obdobie, ktoré viedlo k rozhodnutiu a bolo následne zrušené odvolacím súdom je potrebné hodnotiť spolu s obdobím medzi týmito rozhodnutiami ako neefektívnu činnosť majúca za dôsledok vrátenie stavu konania pred rozhodnutie súdu prvého stupňa po, častokrát ročných odstupoch.

Každý súd má možnosť a aj povinnosť zabezpečiť napĺňanie čl. 48 ods. 2 Ústavy SR v každom konaní a v každom štádiu konania, v opačnom prípade, tak súd vytvorí ústavne netolerovateľné nekonanie vo veci.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. Jej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou namietaného porušenia práv – ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných na meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu boli porušené práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 40/02, I. ÚS 41/03, I. ÚS 65/04).

II.

Z prehľadu vo veci vykonaných úkonov v konaní okresného súdu sp. zn. 9 P 81/2010 v čase po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015 vyplýva:

- 24. septembra 2015 sa uskutočnilo na okresnom súde pojednávanie za účasti všetkých účastníkov konania, ktorí boli súdom k predmetu konania podrobne vypočutí, a súd vykonal dokazovanie aj listinnými dôkazmi,

- 24. novembra 2015 sa uskutočnilo na okresnom súde pojednávanie vo veci, z dôvodu neúčasti sťažovateľa [REDAKOVANÉ] a odporcu [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „odporca“) odročené na 28. január 2016, okresný súd zároveň písomne vyzval odporcu na predloženie

ďalších relevantných listinných podkladov vzťahujúcich sa k výške výdavkov spojených so zabezpečením starostlivosti o maloletú dcéru,

- 24. novembra 2015 okresnému súdu doručená písomná správa z Obvodného oddelenia Policajného zboru v Piešťanoch o nedoručení zásielky – predvolania [REDAKOVANÉ] na termín pojednávania nariadený na 28. január 2016,

- 22. januára 2016 okresnému súdu doručená mailová správa spolu s dokladom o práceneschopnosti odporcu a z uvedeného dôvodu aj neprítomnosti na nariadenom termíne pojednávania 28. januára 2016,

- 28. januára 2016 sa uskutočnilo na okresnom súde pojednávanie, odročené z dôvodu nedostavenia sa odporcu a doplnenia dokazovania na 26. apríl 2016, súd zároveň [REDAKOVANÉ], ako zástupkyňu sťažovateľov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], vyzval na predloženie listinných podkladov preukazujúcich jej príjem od septembra 2015 do času nasledujúceho pojednávania vo veci,

- 30. marca 2016 pokyn pre kanceláriu na realizáciu predvolania odporcu na nariadený termín pojednávania spolu s výzvou na preukázanie majetkových pomerov, žiadosťou do Sociálnej poisťovne v Bratislave a Piešťanoch a Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Piešťanoch,

- od 30. marca 2016 do 26. apríla 2016 – okresnému súdu doručované písomné podklady z dožiadaných orgánov a od účastníkov konania,

- 26. apríla 2016 sa uskutočnilo na okresnom súde pojednávanie, z dôvodu neúčasti sťažovateľov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] vrátane ich zvolenej zástupkyne odročené na 27. september 2016,

- 27. septembra 2016 sa uskutočnilo na okresnom súde pojednávanie len za účasti [REDAKOVANÉ] ako zástupkyne sťažovateľov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], po vykonaní dokazovania jej výsluchom a oboznámením sa s listinnými dôkazmi v spise odročené pre účely doplnenia dokazovania na 24. november 2016,

- 24. novembra 2016 sa uskutočnilo na okresnom súde pojednávanie, dokazovanie vyhlásené za skončené, vyhlásený rozsudok okresného súdu č. k. 9 P 81/2010-434 z 24. novembra 2016,

- od 24. novembra 2016 do 31. decembra 2016 doručovanie rozsudku okresného súdu č. k. 9 P 81/2010-434 z 24. novembra 2016 účastníkom konania/stranám,

- 2. januára 2017 bolo okresnému súdu doručené odvolanie odporcu,
- 2. februára 2017 bolo okresnému súdu doručené písomné vyjadrenie [REDACTED] ako zástupkyne sťažovateľov [REDACTED] a [REDACTED] k odvolaniu odporcu, následne doručované odporcovi,
- 8. marca 2017 spis predložený krajskému súdu na konanie o odvolaní,
- 2. augusta 2017 krajský súd rozhodol rozsudkom č. k. 24 CoP 36/2017-475 z 2. augusta 2017 o zrušení rozsudku okresného súdu č. k. 9 P 81/2010-434 z 24. novembra 2016 vo výrokoch 1 až 6 a vrátení veci na ďalšie konanie, vo výroku 7 o zamietnutí návrhu odporcu na zníženie vyživovacej povinnosti rozsudok prvostupňového súdu potvrdil,
- 15. augusta 2017 spis vrátený z krajského súdu okresnému súdu,
- 7. novembra 2017 bol kanceláriou nariadený termín pojednávania vo veci na 2. január 2018,
- 2. januára 2018 sa uskutočnilo na okresnom súde pojednávanie, po vykonaní dokazovania a postupu podľa § 181 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „civilný sporový poriadok“ alebo „CSP“) súd odročil pojednávanie na 17. máj 2018.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia svojich práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým

vykonávaným dôkazom. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejedaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a obsahom práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k označeným právam v zásade identické.

Ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (rovnako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote v ich všeobecnom poňatí je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia príslušného štátneho orgánu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 47/96, I. ÚS 55/97, I. ÚS 57/97, I. ÚS 10/98, I. ÚS 34/99, III. ÚS 20/00, II. ÚS 12/01, I. ÚS 89/02, I. ÚS 47/03, IV. ÚS 59/03, IV. ÚS 205/03). Ústavný súd v tejto súvislosti opakovane zdôraznil, že čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne aj čl. 6 ods. 1 dohovoru) v relevantnej časti ustanovuje imperatív, ktorý platí pre všetky súdne konania a ktorý vyjadruje predovšetkým záujem o to, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu, pretože jeho predlžovanie sa môže v konečnom dôsledku prejaviť ako odmietnutie výkonu spravodlivosti (PL. ÚS 25/01).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplývala do 30. júna 2016 z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý bol s účinnosťou od 1. júla 2016 zrušený, a počnúc týmto dňom je úprava civilného sporového,

civilného mimosporového a správneho súdneho konania predmetom Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku.

Povinnosť súdu a sudcu konať bez priet'ahov podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 vyplývala z § 6 OSP, ktorý súdu prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupoval tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prerokovaná a rozhodnutá, ako aj z § 117 ods. 1 OSP, podľa ktorého bol sudca povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov, a z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, keď sa bude konať nové pojednávanie.

Povinnosť súdu a sudcu konať bez priet'ahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní. Napríklad povinnosť súdu konať bez priet'ahov vyplýva z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania, z § 153 CSP o sudcovskej koncentrácii konania, ďalej z § 168 – § 172 CSP o predbežnom prejednaní sporu a následkoch neprítomnosti strán, aj z § 179 ods. 1 CSP, podľa ktorého pojednávanie vedie súd tak, aby sa mohlo rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania a účel tohto zákona, alebo § 183 ods. 1 prvej vety CSP, podľa ktorej pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov.

Priet'ahy v konaní či nečinnosť orgánu verejnej moci sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah orgánu verejnej moci, ktorý môže byť jedno či viacrázový, protiprávny

a zároveň aj protiústavný útok týchto orgánov proti základným ústavou zaručeným právam (slobodám), ktorý v čase rozhodovania ústavného súdu predstavuje trvalé ohrozenie právne existujúceho stavu, a taký útok sám osebe nie je výrazom (výsledkom) riadnej rozhodovacej právomoci týchto orgánov. Z tejto fakticity musí preto následne vyplynúť, že dôsledkom takého zásahu orgánu verejnej moci nemožno čeliť inak, než ústavnou sťažnosťou a na ňu nadväzujúcim nálezom ústavného súdu.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESLP vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko, I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o úprave, resp. zvýšení alebo znížení výšky vyživovacej povinnosti tvorí bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov, ktoré nemožno ani po stránke skutkovej, ale ani po stránke právnej považovať za zložité/náročné. O tomto závere sa ústavný súd presvedčil aj z obsahu spisu. Navyše je potrebné akcentovať, že ide o druh konania, ktorého metodika postupu je upravená v hmotnoprávných aj v procesných predpisoch a v prípade ktorého súdy disponujú dostatkom stabilizovanej a rozsiahlej judikatúry. Po skutkovej a právnej stránke nejde o vec zložitú, aj keď determinovanú znaleckým dokazovaním.

Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd pri preskúmaní spisu nezistil podstatnú okolnosť, ktorou by sťažovatelia prispeli k zbytočným prietahom v konaní, naopak, ani

samotný okresný súd nenamietal žiadne skutočnosti, ktoré by mali byť zohľadnené na ťarchu sťažovateľov pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v postupe okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010 k zbytočným priet'ahom.

Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov v postupe okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010, bol postup samotného okresného súdu. V tejto súvislosti je potrebné zvýrazniť dve elementárne skutočnosti. Prvou je samotný predmet tohto konania, ktorý by mal predurčiť postup súdu smerom k jeho maximálnej rýchlosti a efektívnosti, keďže povaha konania sa dotýka ochrany záujmov maloletých detí (rovnaký záver je možné vysloviť aj pri plnoletých účastníkoch, keďže výživné predstavuje podstatný hmotný zabezpečovací prvok najmä počas obdobia prípravy na budúce povolanie), ktorá si *a priori* vyžaduje postup súdu s osobitnou starostlivosťou (II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02). V naznačenom smere je ústavne neakceptovateľné, aby konanie o úprave výšky vyživovacej povinnosti nebolo počas doby ôsmich rokov od jeho začatia (podania návrhu na súde) právoplatne skončené, a to napriek tomu, že porušenie práv sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v predmetnom konaní vyslovil svojím nálezom č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015 aj ústavný súd, ktorý ešte aj uložil okresnému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010 povinnosť konať bez priet'ahov. Vychádzajúc z prezentovaných skutočností, bolo fundamentálnou povinnosťou súdu v konaní postupovať maximálne efektívne, k čomu však nedošlo, ako sa o tom ústavný súd presvedčil z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 9 P 81/2010.

Postupu okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010 dominovala neefektívnosť, ktorá sa prejavila takto:

V období od 18. novembra 2015, teda od nadobudnutia právoplatnosti nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015, do 24. novembra 2016, keď bol vyhlásený rozsudok okresného súdu č. k. 9 P 81/2010-434 z 24. novembra 2016, okresný súd nariadil a vykonal celkovo päť pojednávaní, ktoré však odročoval bez prejednávania veci objektívne aj s pričinením samotných sťažovateľov a odporcu. Zároveň v období medzi jednotlivými pojednávaniami okresný súd zabezpečoval písomné podklady

k veci. V tejto súvislosti je však potrebné poukázať na to, že na pojednávaní okresného súdu 24. septembra 2015 boli výsluchom všetkých účastníkov konania zistené podstatné skutočnosti (prehľad zamestnaní a príjmov rodičov, štúdium detí), z ktorých okresný súd aj neskôr vychádzal vo svojom rozhodnutí a ktoré boli v ďalšom postupe súdu aj v písomnej forme doložené účastníkmi konania, ako aj dožiadanými inštitúciami. V prípade, ak by okresný súd ešte dôslednejšie vypočul účastníkov konania, nemusel tak opätovne urobiť na pojednávaní 27. septembra 2016 (teda po roku) a k vyhláseniu rozhodnutia mohol z uvedených dôvodov pristúpiť v skoršom termíne, a teda zo strany okresného súdu bolo neefektívne nariadovať pojednávania pre účely zisťovania pomerov sťažovateľov a odporcu a následne písomne žiadať príslušné orgány v niekoľkých časových obdobiach, ale mal tak vykonať len v jednom časovom období v dôsledku ich obsažného vypočutia na jednom pojednávaní.

Okresný súd vydal 24. novembra 2016 rozsudok č. k. 9 P 81/2010-434 z 24. novembra 2016, o ktorom na základe podaného odvolania rozhodol krajský súd rozsudkom č. k. 24 CoP 36/2017-475 z 2. augusta 2017, ktorým zrušil rozsudok okresného súdu č. k. 9 P 81/2010-434 z 24. novembra 2016 vo výrokoch 1 až 6 a vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie, vo výroku 7 zamietol návrh odporcu na zníženie vyživovacej povinnosti a rozsudok prvostupňového súdu potvrdil. Uvedené obdobie z dôvodu zrušenia rozsudku okresného súdu č. k. 9 P 81/2010-434 z 24. novembra 2016 ústavný súd hodnotí ako neefektívnu činnosť okresného súdu. Podstatné dôvody na vrátenie veci okresnému súdu na nové konanie a rozhodnutie boli tieto: „(i) 26. *Obaja navrhovatelia sú plnoletí, ani jeden z nich nepokračuje neprerušene v štúdiu na škole vyššieho stupňa, súd nevenoval pozornosť tejto podstatnej okolnosti, t.j. dôvodom rozhodnutia navrhovateľov, študovať na iných školách dokonca i v zahraničí, nevenoval pozornosť ani ich prospechu na vybraných školách, či charakteru jazykového kurzu, ktorý podľa vlastného tvrdenia [REDAKOVANÉ] absolvovala, tzn. či ide o štúdium, počas ktorého je odkázaná na výživné od rodičov, alebo nie, nezaujímal sa ani o dôvod jej pobytu v zahraničí, ani jej účasťou na modelingových súťažiach, hoci uvedené skutočnosti zo samotných prednesov účastníkov vyplynuli.* (ii) 27. *Súd akceptoval potvrdenia predložené stranami v cudzom jazyku bez toho, že by zabezpečil ich preklad č.l. 247 - 254 spisu, dokonca niektoré z nich podľa zápisnice z pojednávania i oboznámil ich čítaním.* (iii) *Schopnosť dieťaťa samostatne sa živiť, musí*

súd posúdiť v každom prípade individuálne. (iv) 29. V danom prípade preto bolo potrebné rozlíšiť obdobie rozhodovania o výživnom do plnoletosti, kedy malo byť priznané výživné zodpovedajúceho odôvodneným potrebám dieťaťa. U detí už plnoletých je však treba na vyživovaciu povinnosť nazerať optikou výrazne odlišnou: plnoletý jedinec by mal byť zásadne schopný sa postarať sám o seba a dôvod pre stanovenie vyživovacej povinnosti by preto mal byť odôvodnený konkrétnymi okolnosťami daného prípadu. (v) 31. Súd prvej inštancie sa uvedeným pri rozhodovaní o výživnom s účinnosťou od 01.01.2015 neriadil vôbec a výsledky vykonaného dokazovania nevyhodnotil so zameraním na zistenie vyššie uvedených rozhodných okolností. Okrem uvedeného aj odvolacia argumentácia otca poukazujúca na potreby posúdenia rozsahu vyživovacej povinnosti k jeho ďalšiemu dieťaťu maloletej [REDAKOVANÉ] je dôvodná. Predmetné konanie však nie je konaním o výživnom pre toto dieťa, preto je potrebné len vyhodnotiť tvrdenia a dôkazy predložené otcom na jeho obranu.“ Zároveň krajský súd uložil okresnému súdu po vrátení veci aj konkrétne povinnosti: „33. Povinnosťou súdu prvej inštancie bude vo veci pokračovať v súlade s aktuálnou procesnou úpravou s uvedením si, že už sa nejedná o konanie o úpravu výživného pre maloleté deti, kde súd plní zisťovaciu úlohu a vykonáva dôkazy aj z vlastnej iniciatívy. Ide o výživné pre plnoleté deti, kde dôkazné bremeno, preukázať odkázanosť na výživné od rodiča je na nich, opätovne vyhodnotiť všetky okolnosti daného prípadu, podľa chovania sa účastníkov konania, prípadne doplniť dokazovanie, výsledky vykonaného dokazovania vyhodnotiť jednotlivo i vo vzájomných súvislostiach, vysporiadať sa so všetkými relevantnými argumentmi účastníkov konania a vo veci opätovne rozhodnúť, pričom rozhodnutie je potrebné náležite v súlade s ust. § 220 CSP odôvodniť.“

Z uvedených záverov krajského súdu a jeho zistení ústavný súd konštatuje, že činnosť okresného súdu, ktorá predchádzala vydaniu jeho rozsudku č. k. 9 P 81/2010-434 z 24. novembra 2016, a jeho závery uvedené v tomto rozsudku nevedli k vydaniu takého meritórneho rozhodnutia vo veci, ktorým by bolo konanie ukončené, čím by bol zároveň naplnený aj jeho účel, ale k ďalšiemu pokračovaniu v konaní odstraňovaním jeho nedostatkov vytýkaných krajským súdom jeho zrušujúcim rozsudkom, a preto ústavný súd konštatuje, že v postupoch okresného súdu v období po právoplatnosti nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015 dominovala jeho neefektívna činnosť.

Ústavný súd pripomína, že nielen samotná nečinnosť, ale aj neefektívna, resp. nesústredená činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (IV. ÚS 22/02, I. ÚS 376/06, III. ÚS 90/07, III. ÚS 109/07, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

Vychádzajúc z predmetu konania vedeného pred okresným súdom pod sp. zn. 9 P 81/2010 (určenie výšky vyživovacej povinnosti), ako aj s prihliadnutím k neefektívnej činnosti okresného súdu v predmetnom konaní napriek nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015, je potrebné dôrazne akcentovať zásadu, podľa ktorej „oneskorená spravodlivosť je odmietnutou spravodlivosťou“ (porov. rozhodnutie ESĽP vo veci Medvedevskiyi v Ukrajina z 20. 5. 2010, bod 75). Z tohto uhla pohľadu možno postup okresného súdu v celom konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010, najmä z dôvodu jeho neprimerane dlhého rozhodovania o takej dôležitej skutočnosti ako je vyživovacia povinnosť, ako aj s ohľadom na všetky dosiaľ uvedené skutočnosti, hodnotiť ako postup, ktorý sa pohybuje na „hranici odňatia spravodlivosti“.

Reagujúc na obsah vyjadrenia predsedníčky okresného súdu sp. zn. Spr 136/18 z 3. marca 2018, ústavný súd zvyrazňuje, že prietahy v konaní nemožno ospravedlniť všeobecne známou preťaženosťou sudcov ani množstvom procesných úkonov sudcu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 52/99 alebo III. ÚS 17/02) ; je totiž vecou štátu, aby organizoval svoje súdnictvo tak, aby princípy súdnictva, zakotvené v ústave i v dohovore, boli rešpektované a prípadné nedostatky v tomto smere nemôžu ísť na ťarchu občanov, ktorí od súdu právom očakávajú ochranu svojich práv v primeranej dobe.

Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 81/2010 došlo k zbytočným prietahom a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Aj napriek zisteniu ústavného súdu, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010 v období po právoplatnosti nálezú ústavného súdu č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015, neprikázal mu, aby v tomto konaní konal bez zbytočných prietáhov, pretože táto povinnosť už bola okresnému súdu uložená v náleze č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015. Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku v bode 4 tohto nálezú.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia žiadali priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 2 000 € každému z nich z dôvodov uvedených v sťažnosti. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde. Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu celkovú dĺžku konania v trvaní takmer osem rokov s akcentom na skutočnosť, že predmetom konania je úprava výšky vyživovacej povinnosti vo vzťahu k maloletým (neskôr plnoletým deťom), ktorý si vzhľadom na jeho povahu vyžaduje osobitnú pozornosť súdu a tým aj rýchlosť v jeho postupe, ako aj s prihliadnutím na to, že ústavný súd vo svojom náleze č. k. III. ÚS 391/2015-23 z 20. októbra 2015 už raz vyslovil porušenie práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných priet'ahov, čo však okresný súd zjavne nerešpektoval, priznal sťažovateľom primerané finančné zadost'učinenie v plnej nimi požadovanej výške 2 000 €, a to každému z nich.

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výrokovej časti tohto nálezu

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd priznal sťažovateľom trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom, pozostávajúce z odmeny advokáta za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2018, a to z prevzatia a prípravy zastupovania a z písomného podania sťažnosti ústavnému súdu. Vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 2 v spojení s § 3 ods. 1 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2018 šestina z výpočtového základu zo sumy 921 €, čo činí za jeden úkon právnej služby odmenu v sume 153,50 € a režijný paušál v sume 9,21 €, a teda celková suma je 325,42 €. Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu. Písomné vyjadrenie právneho zástupcu z 19. marca 2018 nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na jeho obsah ako podanie relevantné na rozhodnutie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Vo vzťahu k sťažovateľke [REDACTED], ktorá najprv ako zákonná zástupkyňa svojich maloletých detí podávala návrh na úpravu výšky vyživovacej povinnosti a neskôr po dovŕšení ich plnoletosti ([REDACTED] [REDACTED] a [REDACTED] [REDACTED]) ich zastupovala ako ich zvolená zástupkyňa v konaní, ústavný súd konštatuje, že keďže obaja sťažovatelia ([REDACTED] aj [REDACTED]) už dosiahli plnoletosť a v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 9 P 81/2010 sa rozhoduje len o ich právach a povinnostiach, k porušeniu práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v predmetnom konaní môže dochádzať len u nich.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol o vyslovení porušenia práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru len vo vzťahu k sťažovateľom [REDACTED] a [REDACTED] a vo vzťahu k sťažovateľke [REDACTED] rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výrokovej časti tohto nálezu.

S poukazom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, sa pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumie jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. apríla 2018